



REFLEXE FORMÁLNÍCH DOKUMENTŮ TÝKAJÍCÍCH SE KVALITY UČITELE

CÍL :

Stimulovat přemýšlení o kvalitě učitele prostřednictvím analýzy a srovnávání relevantních národních a evropských dokumentů a ve vztahu k vlastnímu pojetí (prekoncept, mentální model, implicitní pojetí, subjektivní teorie) kvality učitele a výkonu učitelské profese.

CÍLOVÁ SKUPINA:

Studenti, učitelé, vzdělavatelé učitelů. Je možné zařadit i pracovníky vedení škol a vzdělávacích institucí, kteří pracují v této oblasti. Dále potom rodiče, členy školní komunity i dalších institucí.

POPIS:

Cílem tohoto nástroje je pomoci všem, kteří se zapojí do práce, aby byli schopni rozpoznat a uvědomit si své implicitní pojetí, subjektivní teorie spojené s profesí učitele a kvalitou jejího vykonávání. Na základě kritického čtení formálních dokumentů, diskuzí a výměny názorů s kolegy podpořit kritickou reflexi a reformulování vlastních názorů a přesvědčení. Tato práce se skládá z 5 kroků a jednoho volitelného kroku. Každý krok má několik fází, při kterých účastníci reflektují kvalitu učitele buďto individuálně nebo ve skupinách.

MATERIÁLY A ZDROJE

Dokumenty, materiály a instrukce pro práci jsou dosažitelné na www.identifyteacherquality.eu

Další materiály a zdroje: počítače, světelná ukazovátka, bílé i černé tabule a stojany s překlápovacími archy papíru. (flip charts)

METODOLOGIE

Krok A: Uvědomte si své osobní hodnoty a vlastní koncepci (subjektivní teorie)

Použitím myšlenkových map a dokončením neúplných vět, kterými se definuje kvalita učitele, mají účastníci příležitost přemýšlet o vlastním pojetí kvality učitele.

Doba: 1 ½ hodiny



Krok B: Kritické čtení oficiálních dokumentů

Účastníci si přečtou zkrácené verze národního dokumentu o kvalitě učitele, profesním standardu (Pro tento účel bylo vytvořeno 6 zkrácených verzí, tzv. mini-versions z: Česka, Estonska, Nizozemí, Polska, Slovinska a Spojeného Království). Účastníci se rozhodnou, které z verzí budou číst (doporučuje se 2-3).

Po přečtení účastníci komentují text z hlediska svých představ a pojetí.

Doba: nejméně 2 hodiny až 8 hodin (Délka času záleží na počtu verzí).

Krok C: Nově definovat hodnoty a vlastní pojetí

Na základě výstupů z předcházející práce (krok A a B) účastníci mohou buď vytvářet SWOT analýzu (sebereflexe učitele ve vztahu k oficiálnímu pojetí a požadavkům na kvalitu učitele ve formuláních dokumentech, identifikace svých silných a slabých stránek) nebo se vrátit k neúplným větám a znovu přemýšlet, event. redefinovat vlastní hodnoty a názory na kvalitu učitele.

Doba: 2-4 hodiny

Krok D: Praxe : sebehodnocení v oblasti kvality

Sebereflexe může být východiskem k vytvoření “plánu profesního rozvoje” v určité oblasti práce učitele (Viz model Korthagen). Snaha o proměnu určitého aspektu práce se žáky je průběžně reflektována. Lze použít nástroje z celého souboru.

Krok E: Reflexe: rozbor podle Korthagenova reflektivního modelu (viz příloha 1)

Hlavní otázka zde je: “ Jak mohu pochopit, co je pro mne opravdu důležité.

Jak se orientovat a co je pro mne vhodné na cestě stát se dobrým učitelem?

Toto vyžaduje systematickou reflexi. Ideální proces reflexe byl navržen

Korthagenem. Model ukazuje cyklus akcí: hodnocení- uvědomění si-

vytvoření alternativ-jejich vyzkoušení = aktivita

Doba: hodinový úkol doma a dvouhodinový seminář

Celkem: 1-3 hodiny

Krok Z (volitelný) – Vytvoření vizuální prezentace

Účastníci vytvářejí vizuální prezentaci své představy o kvalitě učitele a výuky. Poté ji představí, komentují a vysvětlují, diskutují různá pojetí.

Doba: 1-4 hodiny



VARIACE

Při každém kroku je možné obměňovat rozsah a intenzitu činností, velikost skupin, množství času apod.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

V průběhu posledních 30 let byly zkoumány koncepty týkající se učitelova pojetí výuky, učitelova myšlení, subjektivních teorií, názorů, osobního postoje, přesvědčení, pedagogické filozofie, implicitních znalostí, praktických vědomostí, intuitivních znalostí, „gestalt“ apod. těmito odborníky (Schon 1983, Tann 1993, McIntyre 1993, Kagan 1992, Kothagen 2001, Pollard 1967). Klíčovým úkolem ve vzdělávání učitelů je pomoci ve vytvoření si vlastní koncepce výuky, pojetí učitelství.

Tento učitelův koncept je myšlenkovým modelem, který ovlivňuje jeho rozhodování, praktickou činnost a její reflexi. Tento myšlenkový model je vytvořen na základě předpokladů, osobních názorů a ideí. Velmi často je toto pojetí založeno na předchozích vlastních zkušenostech z dětství, ze škol různých stupňů a zejména z vlastní učitelské zkušenosti. Kritická analýza těchto osobních teorií je pravděpodobně hlavní metodou k odhalení těchto skrytých, implicitních znalostí.

Důležitým prostředkem ke zvědomování implicitních představ a pojetí je jejich verbalizace, nezbytnost vyjádřit slovy to, co často jen pocítujeme a definovat přesně i to, co je nejasně a celkem neurčitě pocíťováno. Pravidelná a systematická reflexe zkušeností je klíčem k propojování praktických a teoretických znalostí a tedy klíčem k profesnímu rozvoji učitele. S použitím těchto „nástrojů uvědomování si“ učitel si vytvoří jasnou koncepci svého učení podporovanou argumenty. (Jsem schopen vysvětlit svoji koncepci a podpořit ji argumenty.)

To také pomáhá lepší schopnosti reflexe a flexibility, aby učitel mohl přehodnotit vlastní znalosti a názory a tak se dále profesionálně rozvíjet. Literatura poskytuje dostatek důkazů o důležitosti zvědomování, vyjasňování, verbalizace těchto implicitních a intuitivních představ a teorií pro profesní rozvoj učitelů.

PODMÍNKY

Je důležité vytvořit kooperující a bezpečné prostředí, aby se dala stimulovat motivace, kreativita a odhodlání k sebereflexi.

Časový plán je flexibilní a závisí na velikosti skupiny, počtu dokumentů a nástrojích použitých v kroku D.



KLADY A ZÁPORY

Klady

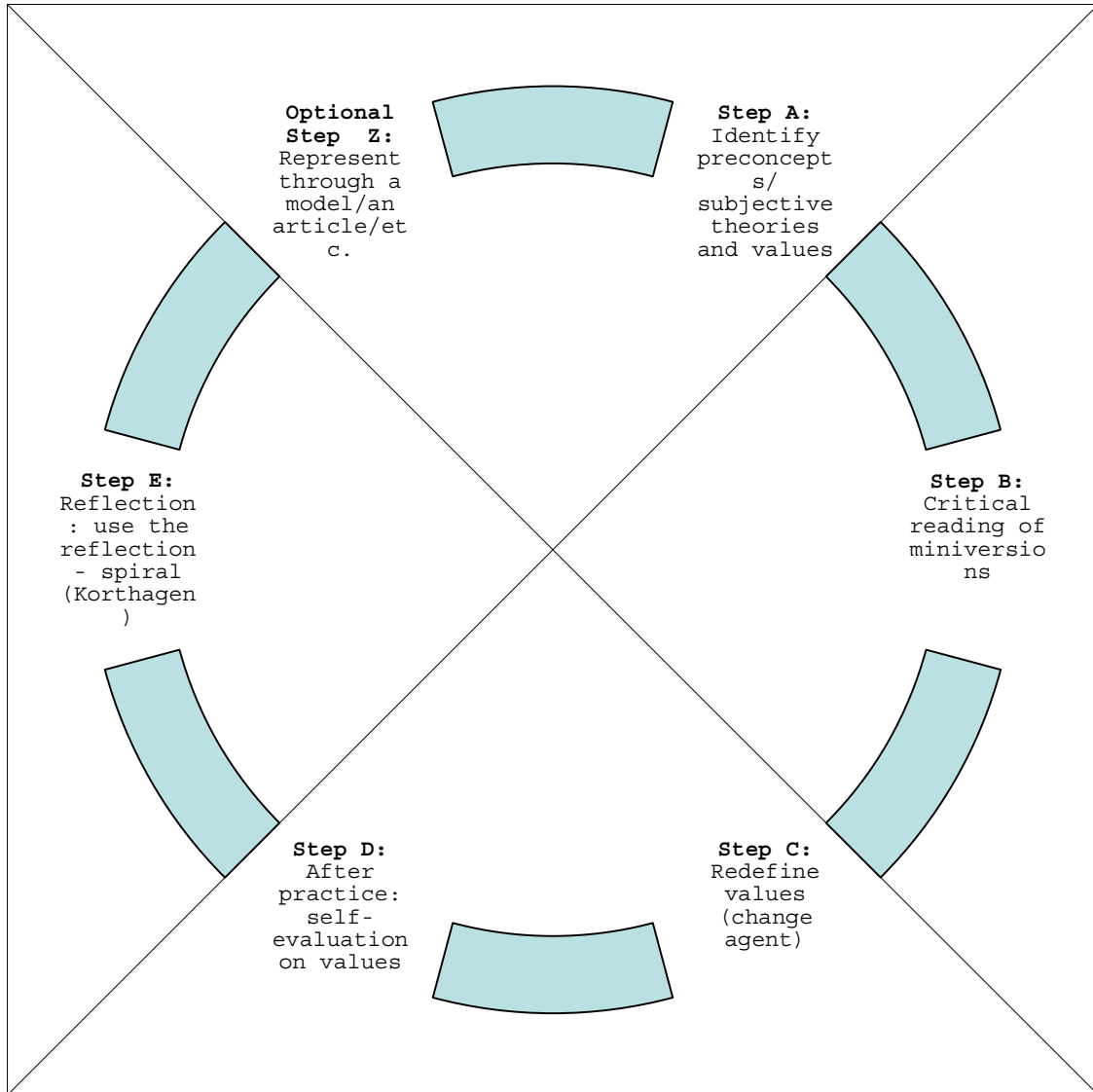
Nástroj pomáhá učitelům uvědomovat si, vyjasňovat si a lépe porozumět svým intuitivním představám a osobním teoriím spojeným s kvalitou učitele a pochopit lépe vlastní rozhodovací procesy a konkrétní činnosti včetně jejich výsledků. Tato práce účastníky obohacuje a rozšiřuje jejich pochopení. Také napomáhá identifikaci ideálního konceptu kvality učitele.

Zápory

Použití tohoto nástroje vyžaduje hodně času. Je důležité posílit úroveň písemných materiálů a skupinové diskuze. Pokud jde o využití v mezinárodním prostředí, mohou být problémem jazykové bariéry, jak při kritickém čtení mezinárodních dokumentů, tak při diskuzích.



Příloha 1: Reflecting on Formal Documents about Teacher Quality (Korthagen)





PODROBNĚJŠÍ POPIS KROKŮ A a B

Krok A: Uvědomte si své osobní hodnoty a vlastní koncepci (subjektivní teorie)

CÍLE: účastníci si vytvoří své vlastní pojetí a vlastní teorie kvality učitele

METODY: Krok A se může provádět dvěma způsoby, které je možné zvolit podle toho, čemu organizátor práce dává přednost / myšlenkové mapy, dokončování neúplných vět nebo vzpomínky na vlastní nejlepší učitele/ .

DOBA: Přibližně 1,5 hodiny

1. VERZE

POPIS AKTIVITY:

Toto cvičení se skládá ze 4 částí.

V první účastníci pracují individuálně, ve druhé ve dvojicích a ve třetí pracují ve skupinách po čtyřech. Poslední část je společná diskuze.

Jednotlivé části postupně gradují od konkrétní zkušenosti k vytváření společně sdíleného konceptu kvality učitele.

MATERIÁLY/ ZDROJE:

Písemné instrukce jednotlivých částí pro každého účastníka, dvojici, skupinu, tabule pro zápis definice týkající se kvality učitele.

METODY:

1. ČÁST : individuální práce (10-15 minut)

Zkuste si vzpomenout na nejlepšího učitele v celé historii vašeho vzdělávání. Přemýšlejte o tom, co z něj dělalo výborného učitele. Popište dvě situace, ve kterých vynikly jeho kvality, a konkretizujte to. Co dělal? Jak se choval? Co bylo na jeho práci jedinečného?

2. ČÁST : práce ve dvojicích (10-15 minut)

Popište tohoto učitele svému partnerovi. Vysvětlete, proč byl tak dobrý učitel a uveďte příklady jeho chování v určitých situacích. Porovnejte



charakterové rysy, dovednosti, chování, postoje, hodnoty, které měl dobrý učitel pro vás. Společně hledejte podobnosti a rozdíly.

3.ČÁST: skupinová práce (20-25 minut)

Každý člen skupiny popíše ostatním nejdůležitější kvality svého nejlepšího učitele. Potom skupina zkusí nalézt společné kvality a rysy takového učitele. Dále definují učitelovy kvality na základě sdílené zkušenosti. Definice by mohly být rozděleny do kategorií podle oblastí, na které kladou důraz: znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty.

4.ČÁST: společná diskuze (40 minut)

Jednotlivé skupiny prezentují své definice. Mohou být rozděleny do kategorií podle oblastí, které učitelé vybrali a označili jako podstatné: znalosti, dovednosti, postoje/hodnoty

VARIACE:

Tato práce se dá zkrátit tím, že se vynechá 2.část, pokud je ve skupině méně více než 20 účastníků.

2.VERZE

POPIS:

Toto cvičení má 5 částí, V první části pracují účastníci jednotlivě, ve druhé - práce ve dvojicích, ve třetí- ve skupinách po čtyřech i více. Čtvrtá je věnována společné diskuzi. Pátá je reflexí celého cvičení.

MATERIÁLY/ ZDROJE:

Písemné instrukce pro jednotlivé části pro každého účastníka, dvojici, skupinu, tabule pro zápis definice týkající se kvality učitele. Tužky a zvýrazňovače na bílou tabuli.

METODY

1.ČÁST:Individuální práce (10 –15minut)

Jsou dvě možnosti, jak ji provádět.

- 1.Přemýšlejte o koncepci kvality učitelovy práce. Jaké to ve vás vyvolá asociace? Zapište je a vytvořte myšlenkovou mapu .
- 2. Máte zde uvedeny dvě nedokončené věty, které se kvality práce učitele týkají. Přečtěte si je a doplňte.
- Kvalita učitele je pro mne



- Nejdůležitější aspekty učitelovy práce jsou.....

2.ČÁST: práce ve dvojicích (15 minut)

Podělte se vzájemně o výsledky vaší práce v první části, vysvětlete svůj názor a koncepci, podložte důvody a objasněte svůj názor (osobní zkušenost z dětství a učitelská praxe, přesvědčení a hodnoty...)

3.ČÁST: práce ve skupinách po 4-5 členech (30 minut)

Podělte se o svoje názory. Každý člen skupiny, dle svého názoru, popíše nejdůležitější charakteristiky kvalitního učitele a zdůvodní svůj výběr. Potom členové skupiny srovnávají svá pojetí kvality a snaží se najít společné a odlišné znaky. Na tomto základě se snaží najít společné rysy a definují kvality učitele, které jsou přijatelné pro celou skupinu.

4.ČÁST: společná diskuze (25 minut)

Na základě předchozí práce se skupina společně pokusí najít shodu na nejdůležitějších klíčových kvalitách učitele.

5. ČÁST: reflexe tohoto cvičení (10 minut)

Odpovězte na tyto otázky:

- Na základě čeho jste změnilí svoje uvažování?
- Našli jste něco, co obohatilo váš názor?

VARIACE:

Cvičení je možné zkrátit, když vynecháte 2.část, pokud má skupina více než 20 účastníků.



Krok B: Kritické čtení oficiálních dokumentů

CÍL:

Uvědomění si, jakým způsobem se oficiální vládní dokumenty dotýkají kvality práce učitele

METODIKA:

Účastní si přečtou zkrácenou verzi odpovídajícího oficiálního dokumentu:

- Např.: Profesní standard, Soubor profesních kompetencí vyžadovaných při vstupu do profese
- Jiné oficiální dokumenty (národní kurikulum)

DOBA:

2-8 hodin podle počtu dokumentů a způsobu, jakým se s nimi má pracovat; pokud si je účastníci přečtou doma, potom stačí 2 hodiny.

POPIS

Kritické čtení

Individuálně: přečtete si mini-verzi daného dokumentu a odpovězte na tyto otázky.

- Jaké jsou nejdůležitější znalosti učitele podle tohoto dokumentu?
- Jaké jsou jeho nejdůležitější dovednosti?
- Jaké nejdůležitější profesionální hodnoty dokument prezentuje?
- Čemu nerozumíte? Co je pro vás nové?

Alternativy

Může se použít:

- originální dokument
- kombinace mini-verze a formálního dokumentu
- účastníci si přečtou vybrané dokumenty (např.. z jedné nebo dvou zemí)
- účastníci si jej přečtou doma.

PŘÍLOHA (možné použít pro KROK B 1)



OTÁZKY ZEMĚ	DŮLEŽITÉ ZNALOSTI	DŮLEŽITÉ DOVEDNOSTI	DŮLEŽITÉ HODNOTY
ČESKO			
ESTONSKO			
NIZOZEMSKO			
POLSKO			
SLOVINSKO			
SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ			